

SOME -mallin arvio sosiaalipalveluiden ja terveydenhoidon kustannuksista

Sosiaalipalveluiden ja terveydenhoidon kustannuksia on arvioitu menetelmin, joita on pitkään käytetty EU:n fiskaalisen kestävyysmetodologian mukaisesti näiden palveluiden menopaineen kehityksen arvioinnissa. Metodologia kattaa sosiaalipalveluiden ja terveydenhoidon ja tulonsiirtojen rakenteen varsin yksityiskohtaisesti. Suomessa hoiva-alojen ja tulonsiirtojen kokonaisuutta arvioidaan SOME -mallilla, joka on THL:ssä alueellistettu. Arviointi kattaa keskeiset laitos- ja avohoidon palvelumuodot sekä perusterveydenhoidon ja erikoissairaanhoidon eri muodot maakunta- ja sairaanhoitopiiritasolla. Koko maan tasolla käytetään samoja maakuntien ja sairaanhoitopiirien tiedoista aggregoitua aineistoa, jolloin lähtövuoden jakaumatiedot ovat yhteneviä.

Arvioinnissa on keskitytty väestörakenteen vaikutukseen menojen kehityksessä. Laskenta perustuu eri toimenpiteistä aiheutuvien menojen kohdentamiseen miesten ja naisten vuositasoisin ikäryhmiin, jolloin väestöennusteen perusteella on arvioitavissa, kuinka palvelujen volyyymi kehittyy tulevaisuudessa. Laskenta nojaa oletukseen, että menojen jakautuminen eri toimenpiteisiin kunkin ikäryhmän sisällä säilyy nykyisen kaltaisena, mutta ikäryhmien koon muuttuessa väestöennusteen mukaisesti muuttuvat toimenpiteiden kokonaiskustannukset ikäryhmien muutoksen mukaisesti. Vaihtoehtoinen tapa tulkita laskentaa on ajatella tuloksen edustavan toimenpiteiden kustannuksia eri ikäryhmien asiakasta kohden, jolloin asiakasmäärien kehitystä ikäryhmittäin ennustetaan väestöennusteen mukaisesti.

Menojen kasvu vuodesta 2017 lasketaan siis menolaji- (m) ja ikäryhmäkohtaisten (i) kustannusten perusteella seuraavasti alkutilanteen menojakauman ja ikäryhmäkohtaisen väestöennusteen perusteella:

$$Kustannus(m,i,2017+T) = Kustannus(m,i,2017) \times Ikäryhmä(i,2017+T)/Ikäryhmä(i,2017),$$

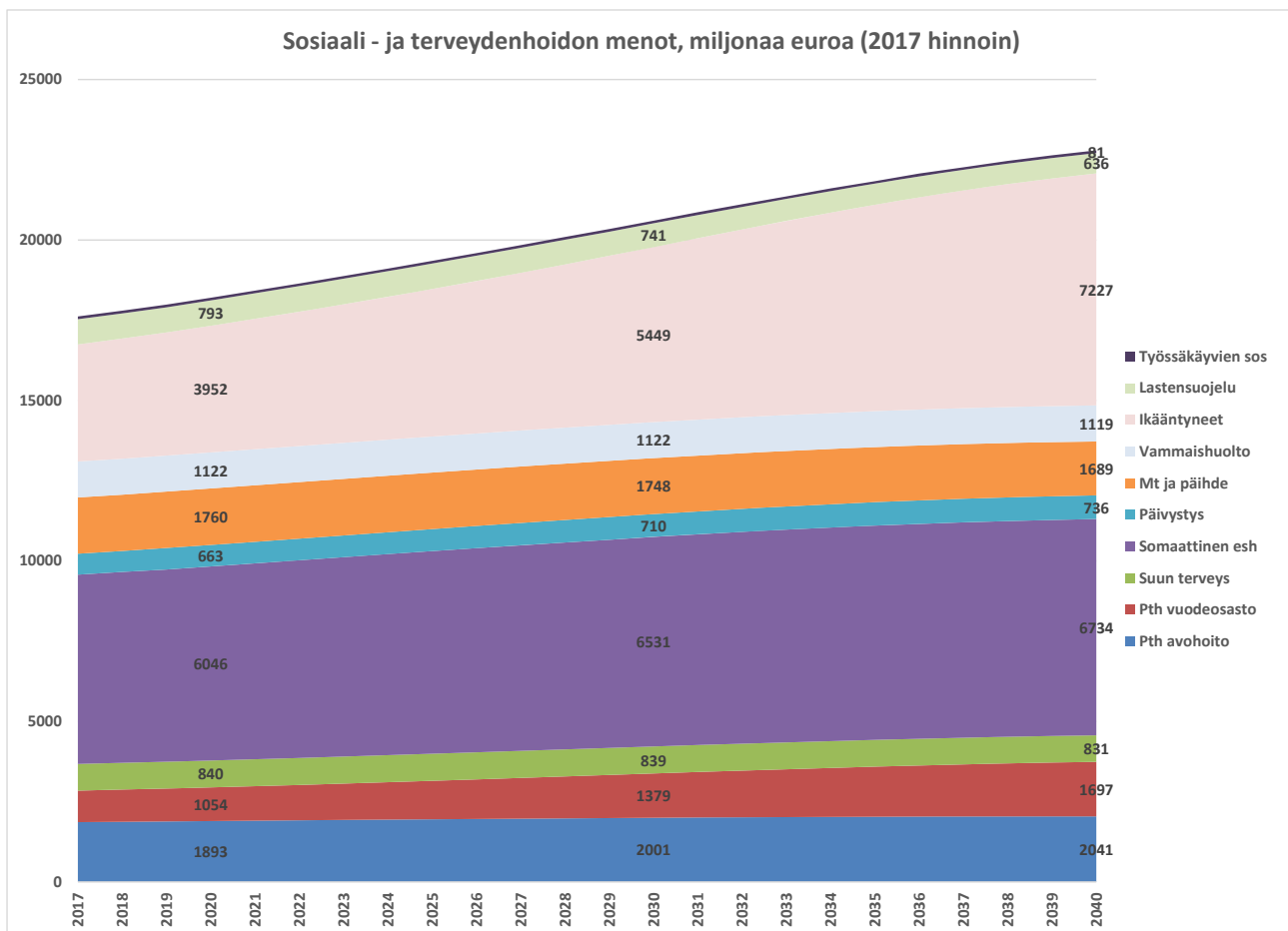
$Kustannus(m,i,2017)$ puolestaan on arvioitu prevalenssien - vuoden 2017 käyttäjämäärien kohorttikohtaisten ja yksikkökustannusten mukaisesti. Tällöin ennuste on riippumaton väestöennusteesta mutta perustuu todelliseen aineistoon. Kustannukset on arvioitu molemmille sukupuolille erikseen, ja kokonaiskustannus menolajeittain on sukupuoli- ja ikäryhmäkohtaisten kustannusten summa.

Arviossa käytetty aineisto on päivitetty vuoden 2017 kustannustiedoilla ja se kattaa tällä hetkellä seuraavat kokonaisuudet (Mrd €):

Perusterveydenhoidon avohoito	1,87
Perusterveydenhoidon vuodeosasto	0,98
Suun terveys	0,83
Somaattinen erikoissairaanhoido	5,90
Päivystys	0,65
Mielenterveys- ja päihdehuolto	1,75
Vammaishuolto	1,12
Ikäntyneiden hoiva	3,64
Lastensuojelu	0,79
Työssäkäyvien sosiaalipalvelut	0,09

Toimenpiteiden jakautumista on arvioitu maakunnittain väestön ikäluokkien välillä THL:n Korvauskriteerit ja maakuntien arviointi -hankkeen FIONA -etäkäytössä olevalla aineistolla. Ikäluokkien kehitysarviona käytetään Tilastokeskuksen alueellista väestöennustetta, joka on päivitetty vuonna 2019. Tarkastelu ottaa siis huomioon maakuntien ikärakenteesta aiheutuvat erot mutta myös palvelutuotannon eri ikäryhmiin kohdistumisessa havaitut erot. Tuottavuuden ja inflaation vaikutukset on tietoisesti sivuutettu tässä vaiheessa.

Sairaanhoitopiirien kustannus- ja kävijätietojen perusteella arvioidaan, että pääosin väestön vanhenemisen vuoksi soite-menot kasvavat noin 16,9 prosenttia vuosina 2017 – 2030 vuoden 2017 hintatasolla, kun hoivan tarve ja toimenpiteiden kustannukset arvioidaan nykytilanteen perusteella. Vuoteen 2040 mennessä kasvu on jo yli 29 prosenttia. Väestön kasvu jää vuoteen 2030 mennessä vain yhteen prosenttiin, mutta vanhusväestö kasvaa 24 prosenttia vuosina 2017 – 2030. Väestön ikääntyminen näkyy somaattisen hoidon lähes 11 prosentin ja päivystyksen vajaan yhdeksän prosentin kasvussakin, mutta suurinta kasvu on vanhusten ympärivuorokautisessa hoivassa, perusterveydenhoidon vuodeosastoilla (+40,3 prosenttia vuosina 2017 – 2030) ja ikääntyneiden hoivassa (+49,6 prosenttia).

Kuvio 1. Ennakoitu hoivasektorien kustannusten kasvu vuosien 2017 – 2040 välillä.

Lähde: THL SOME-malli

Kuviosta voidaan nähdä SOME –mallin ennustamat sosiaali- ja terveydenhoidon menot vuosille 2017 – 2040.

Kaiken kaikkiaan kustannukset kasvavat 2017 17,3 miljardista 20,6 miljardiin vuoteen 2030 mennessä. Suurinta kasvu on vanhusväestön tarvitseman hoivan osalta: kuvassa perusterveydenhoidon vuodeosastohoidon tarve kasvaa 40,3 prosenttia ja ikääntyneiden hoiva 49,3 prosenttia jo vuoteen 2030 mennessä. Kustannusten kasvun takana on ennen kaikkea väestörakenteen muutos. Kustannusten keskimääräinen kasvu vuosien 2017-2030 on 1,2 prosenttia vuodessa. Väestönkasvu jää vain yhteen prosenttiin, mutta vanhusväestö kasvaa 24 prosentilla.

Kustannukset kasvavat 2017 17,3 miljardista 20,6 miljardiin vuoteen 2030 mennessä

Prosentteina kasvuvuosien 2017-2030 välillä:

Kasvu	16,9
Keskimääräinen vuosikasvu	1,2
Väestö	1,0
Vanhusväestö	24,0
Pth vuodeosasto	40,3
Ikääntyneiden hoiva	49,6

Kustannusten kasvu vaihtelee alueittain. Keskimääräiset vuosikasvut sairaanhoitopiireittäin:

	5v	10v	15v
SHP03 Varsinais-Suomen SHP	1,176556	1,245225	1,254052
SHP04 Satakunnan SHP	0,583494	0,611287	0,607404
SHP05 Kanta-Hämeen SHP	0,854269	0,924643	0,95808
SHP06 Pirkanmaan SHP	1,366118	1,353949	1,316894
SHP07 Päijät-Hämeen SHP	1,016026	1,031562	0,985207
SHP08 Kymenlaakson SHP	1,176556	1,245225	1,254052
SHP09 Etelä-Karjalan SHP	0,636869	0,660607	0,669694
SHP10 Etelä-Savon SHP	1,176556	1,245225	1,254052
SHP11 Itä-Savon SHP	1,176556	1,245225	1,254052
SHP12 Pohjois-Karjalan SHP	0,041048	0,133892	0,183923

SHP13 Pohjois-Savon SHP	0,734356	0,792043	0,808039
SHP14 Keski-Suomen SHP	1,176556	1,245225	1,254052
SHP15 Etelä-Pohjanmaan SHP	1,092656	1,106774	1,070312
SHP16 Vaasan SHP	1,007863	1,028276	1,002979
SHP17 Keski-Pohjanmaan SHP	0,977423	0,935448	0,908303
SHP18 Pohjois-Pohjanmaan SHP	1,367427	1,381951	1,362777
SHP19 Kainuun SHP	0,341601	0,458423	0,543104
SHP20 Länsi-Pohjan SHP	0,414626	0,570802	0,612914
SHP21 Lapin SHP	1,018867	0,98639	1,0345
SHP25 Helsingin ja Uudenmaan SHP	1,870771	1,818114	1,725193
Helsinki	1,734026	1,699826	1,602737
Vantaa_Kerava	2,325698	2,19293	2,060155
Länsi_Uusimaa	1,954929	1,885738	1,776348
Itä_Uusimaa	1,586745	1,582554	1,575002
Keski_Uusimaa	1,967635	1,942795	1,915691
SHP00 Ahvenanmaa	1,774948	1,854325	1,824731